

TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOS

Sukupolvien välinen ja sisäinen oikeudenmukaisuus

Suomen kestävän kehityksen toimikunnan kokous 2.6.2009, Smolna

Marja Vaarama
Ylijohtaja, YTT, Professori
THL
marja.vaarama@thl.fi

Sukupolven määritelmä

- Sukupolvi voidaan määritellä suhteessa perheeseen (asema ajallisessa jatkumossa) tai yhteiskuntaan (tiettyinä historiallisena ajanjaksona syntyneet henkilöt)
- Sukupolvi on yhteiskunnallisen dynamiikan avainkäsite, sillä sukupolvet ovat yhteiskunnallisen reproduktion ja yhteiskunnallisen muutoksen – eli vakauden, muutoksen ja joskus vallankumouksenkin tuottajia

Sukupolvi ”sosiaalisena kysymyksenä”

- Aikaisemmin läntisten yhteiskuntien ”sosiaalisena kysymyksenä” oli integroida tehdastyöläiset yhteiskuntaan, eli sosiaaliluokkien välisen konfliktin ehkäisy takaamalla heille turvattu elämänkulku kehittämällä sosiaaliturvaa, sosiaalisia oikeuksia, etuuksia ja eläketurvaa
- 2000-luvun yhteiskunnassa ”sosiaalisena kysymyksenä” on sukupolvisopimuksen säilyminen eli ns. ”Yhteiskunnallisen kiertokirjeen” jatkuvuus ja sukupolvikonfliktin välttäminen oloissa, joissa väestön ikääntymisen yhteiskunnalliset kustannukset kasvavat, samalla kun keski-ikäisten rahoitustaakka kasvaa ja nuorten epävarmuus omasta tulevaisuudestaan lisääntyy
- Sukupolvien välisen solidaarisuuden säilyminen edellyttää **sukupolvien yhdessä sopimaa ikäpolitiikkaa**, jonka avulla niin sosiaaliset oikeudet ja velvollisuudet kuin yhteiskunnan resurssitkin pyritään jakamaan mahdollisimman hyvin nykyisten ja tulevien sukupolvien kannalta.
- Kohli (2005) kutsuu tätä ”Fixed relative position (FRP)” –malliksi, eli jos menetetään, kaikki osapuolet menettävät samassa suhteessa.
- Biggs (2008) puolestaan puhuu sukupolvi-intelligenssistä tarkoittaen sitä, että eri sukupolvilla tulisi olla viisautta ymmärtää toisen sukupolven elämää ja sitä, mikä milloinkin on kohtuullista ja mikä ei.

Sukupolvien välinen ja sisäinen oikeudenmukaisuus?

- Kyse on
 - Taloudellisesta ulottuvuudesta – resurssien rajallisuus
 - Sosio-kulttuurisesta ulottuvuudesta – (jaon) oikeudenmukaisuus sukupolvien välillä ja sisällä – kyse ei vain eläketurvasta ja tulonsiirroista, vaan myös oikeudesta hoitoon ja hoivaan
 - Poliittisesta ulottuvuudesta – demokratia, legitimiteetti ja luottamus
- Ikäpolitiikka koskee kaikkia sukupolvia, ja on sukupolvien yhteinen väline sosiaalisesti kestävä yhteiskunnan rakentamisessa nykyisille ja tuleville sukupolville
 - “yhteiskunnallisen kiertokirjeen” säilyttäminen edellyttää, että pystymme pitämään kiinni sukupolvisopimuksesta, mutta sukupolvisopimus tulee päivittää 2000-luvulle sukupolvien yhteisellä sopimuksella
 - ”Ageing is an issue *for* generations, but it is also a question to be solved *with* generations” (Phillipson 1996; 2003)
 - Luottamus on sukupolvisopimuksen peruskivi, ja luottamus myös periytyy
 - Myös nuorten on voitava luottaa siihen, että hekin saavat yhteiskunnalta turvaa läpi elämänsä, muuten ”kiertokirje” katkeaa

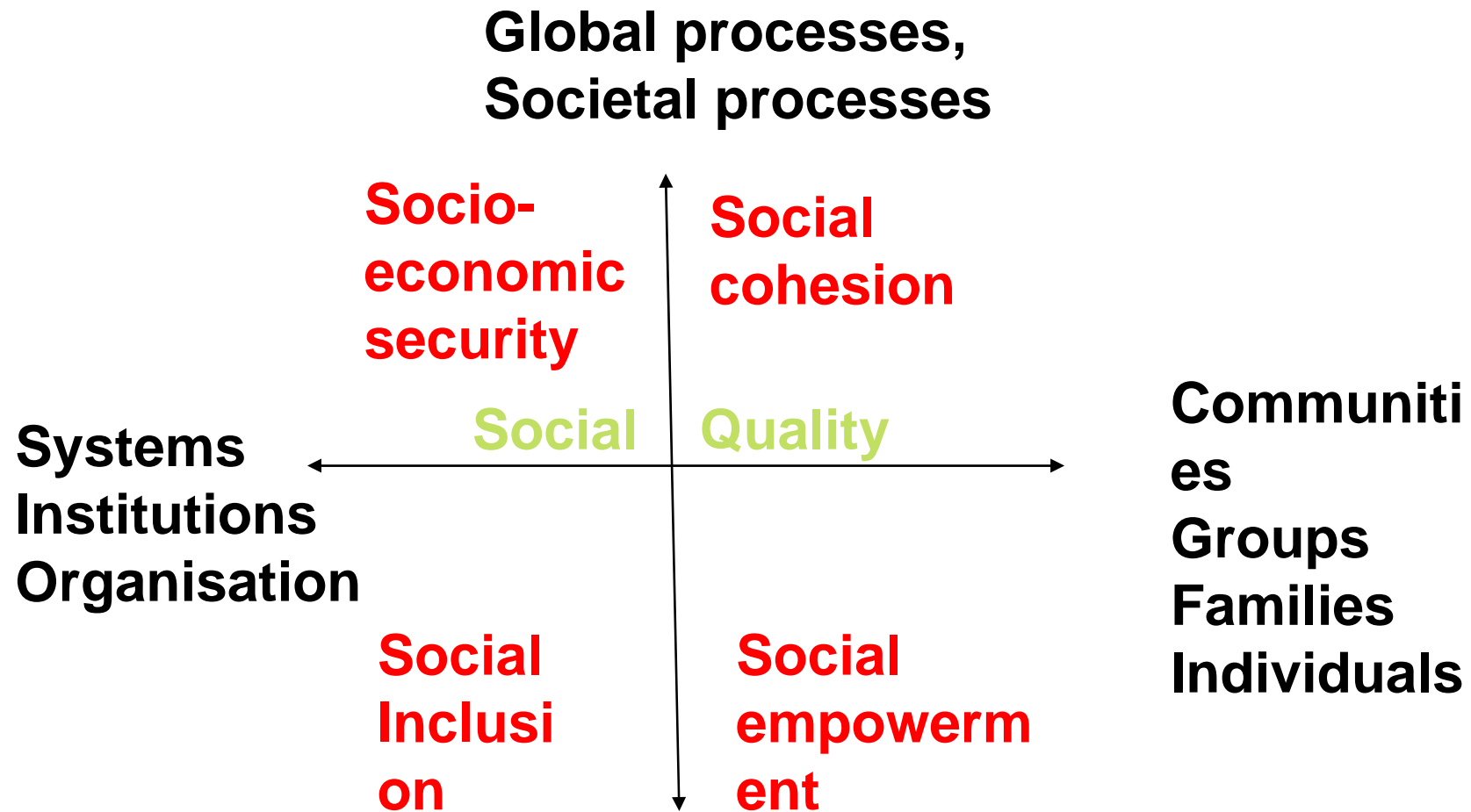

Mitä tarkoitetaan sukupolvien välisellä ja sisäisellä oikeudenmukaisuudella?

- Sukupolvien välisessä ja sisäisessä oikeudenmukaisuudessa on kyse
 1. eläkkeistä ja tulonsiirroista
 2. oikeudesta saada hoitoa ja hoivaa sitä tarvitessaan
 3. sosiaalisesta inklusiosta ja osallistumisesta työmarkkinoille, kulutukseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, sekä mahdollisuudesta omien voimavarojen maksimaaliseen käyttöön
- Sosiaalisen kestävyuden kannalta kyse on paitsi sosiaaliturvaa ja sen rahoitusta koskevan konsensuksen pitävydestä myös siitä, miten yhteiskunnalliset instituutiot, asenteet ja normit estävät tai edistävät eri ikäisten ihmisten osallisuutta ja voimavarojen käyttöä, ja mitä pitäisi tehdä tilanteen parantamiseksi (vrt. oikeus työhön)
- Myös eri politiikkalohkoilla tehtyjen päätösten vaikutukset muille alueille on näkökulma, jota tulisi arvioida
- Näin tarkasteltuna kyse on neljästä ulottuvuudesta: sosiaaliturva, sosiaalinen koheesio, sosiaalinen inklusio ja osallistuminen, sekä näiden välinen vuorovaikutus (vrt. "Social Quality", Walker & van der Maesen 2003).

The Social Quality Quadrangle

VNK:n tulevaissuusselonten poliittisen kestävyysalaryhmän näkemyksiä

- Alaryhmän kokoonpano:
 - professori Marja Vaarama, Lapin yliopisto (pj.)
 - professori Juhani Ilmarinen, Työterveyslaitos
 - professori Jyrki Jyrkämä, Jyväskylän yliopisto
 - johtaja Jaakko Kiander, Palkansaajien tutkimuslaitos
 - tutkimusjohtaja Jukka Lassila, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos
 - erikoistutkija Pasi Moisio, Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus
 - kehityspäällikkö Reijo Vanne, Työeläkevakuuttajat TELA
 - tutkimusjohtaja Raija Volk, Pellervon taloudellinen tutkimuslaitos
- Raportti
 - Vaarama M. (toim) Ikääntyminen riskinä ja mahdollisuutena. VNK:n raportteja 3/2009, www.vnk.fi/julkaisut

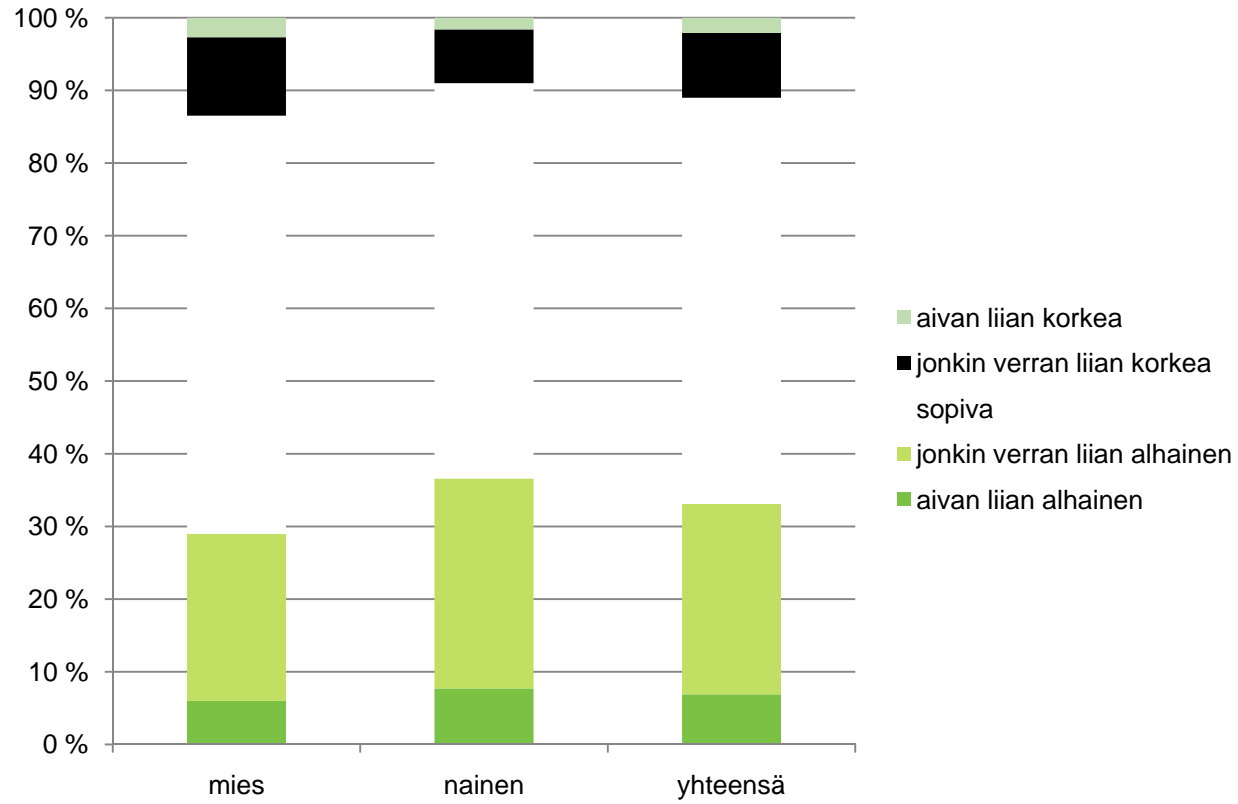

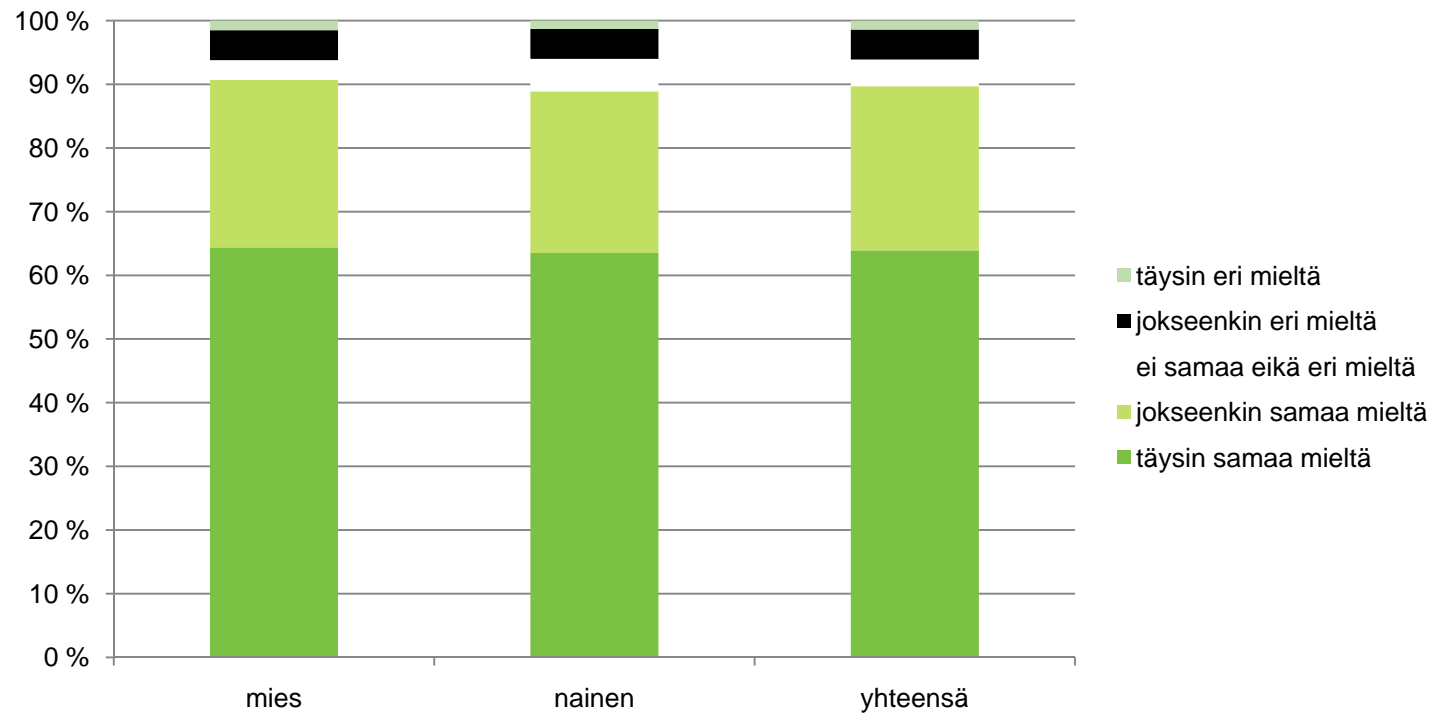
Suomessa ei ole sukupolvikonfliktia, mutta riskejä siihen on näkyvissä

- Suomalaiset antavat tukensa nykyiselle sosiaaliturvamallille, kansalaiset auttavat suuresti toinen toisiaan, eikä sukupolvikonfliktia ole näkyvissä
- Riskejä legitimizeetin rapautumiselle:
 - Joka kolmas pitää nykyistä sosiaaliturvan tasoa liian matalana, eriarvoisuus kasvaa
 - vanhusten hoidon rahoituksessa luottamus verorahoitukseen heikkenee ja hoivavakuutuksen kannatus lisääntyy
 - ikäsyrrjintää nähdään laajasti (mm. työelämä)
 - ”ohipuhuminen” yleistä
 - hoivavastuun lisääntyvä yksityistäminen lisää jo muutenkin rasitettujen keski-ikäisten taakkaa, erityisesti naisten

Kuvio 1. Sosiaaliturvan taso Suomessa (N=4444)

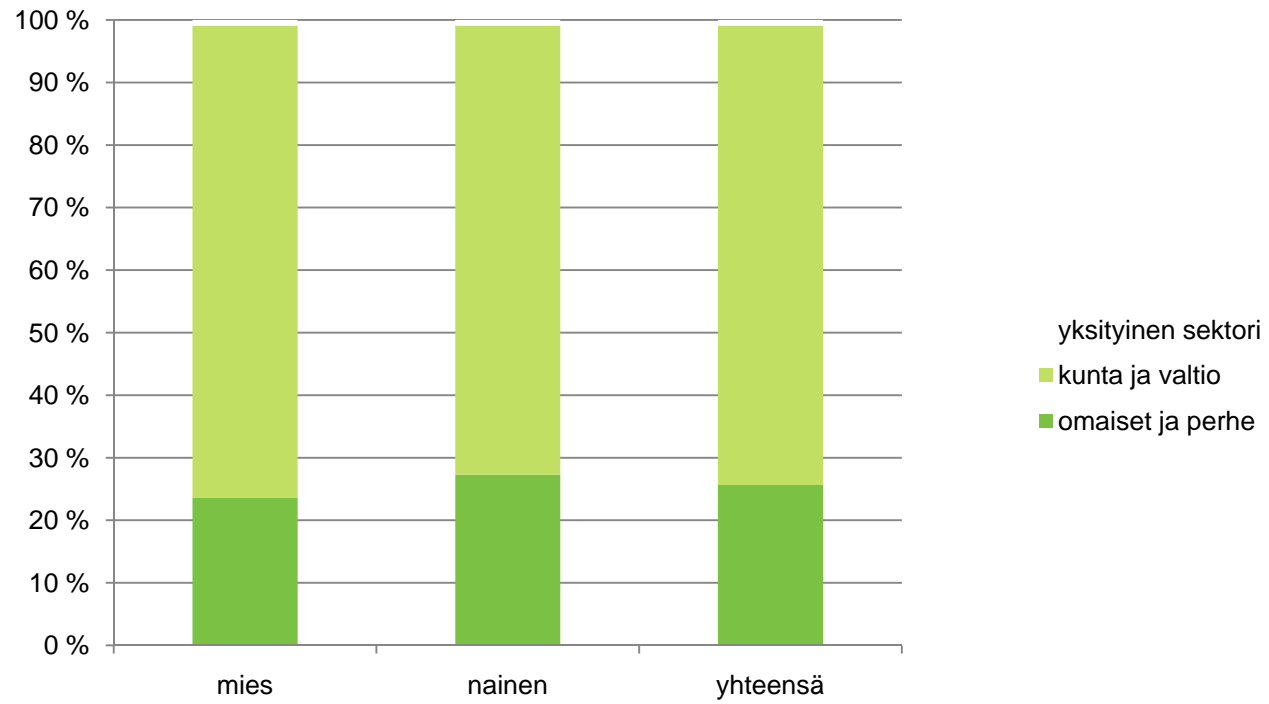

Kuvio 2. Valtion ja kuntien tulisi tuottaa pääosa sosiaali- ja terveystalvluista (N=4856)

Kuvio 3. Tärkein taho vastaamaan vanhustenhoidosta (N=4674)

Kuvio 4. Paras tapa turvata pitkäaikaista hoitoa tarvitsevien vanhusten hoidon rahoitus (N=2210)

